

Forslag til Regler om liturgisk inventar og utstyr

Kap. 1 Alminnelige bestemmelser

§ 1 Formål

Kirkerommet med sitt inventar og utstyr skal tjene til Guds ære og menighetens gudstjenestelige liv.

Formålet med reglene er å bestemme hva som er nødvendig liturgisk inventar og utstyr i en kirke, og hva som kan komme i tillegg til dette. Reglene gir også bestemmelser om utforming, godkjenning, bruk og forvaring av inventar og utstyr.

§ 2 Virkeområde

Retningslinjene gjelder

- 1) Kirker og kapell som er godkjent i medhold av Kirkeloven § 21 fjerde ledd og er vigslet til kirke.
- 2) Den kirkelige bruk av forsamlingslokaler og kapeller som ikke er vigslet til kirke, men som benyttes som kirkelokaler (jf. Tjenesteordning for biskoper § 13 annet ledd og Tjenesteordning for proster § 7 j).

§ 3 Definisjon

Inventar:

Gjenstander som har sin permanente plassering i kirkerommet, enten det er fast montert eller løst. Kirkeklokker er å regne som inventar i dette regelverket.

Utstyr:

Gjenstander som brukes regelmessig i kirkerommet, men som ikke er permanent plassert der.

§ 4 Generelle bestemmelser

Kirken kan ta all kunst, alle kunstformer og alle kunstuttrykk i bruk i kirkerommet med dets liturgiske inventar og utstyr, så sant det tjener det kristne budskap og lar kirkerommets særlige egenart komme til utfoldelse.

Håndverk, materialer og utforming av liturgisk inventar og utstyr skal være av høy kvalitet.

Kirkerommet skal være fleksibelt med hensyn til møbleringen og det bør derfor vises tilbakeholdenhet med å bolte inventar fast i gulvet.

Det skal tas tilbørlig hensyn til de kulturhistoriske verdier som kirkebygget og dets inventar og utstyr representerer.

Kap. 2 Liturgisk inventar

§ 5 Alter

En kirke skal ha ett alter. Alteret er Herrens nattverdbord, og skal dermed bære kalken og disken og samle menigheten ved nattverdmåltidet. I kraft av Jesu Kristi død og oppstandelse og hans løfte om å være sammen med sine venner, markerer alteret også Guds nærvær. Alteret bør derfor ha en slik tyngde og verdighet at det fremstår som kirkerommets samlende midtpunkt, også når rommet ikke er i bruk.

Alteret er et permanent inventar i kirkerommet og skal ikke fjernes, flyttes eller tildekkes.

Når nye kirker bygges, skal alteret være frittstående. Alteret bør stå så langt ut fra bakveggen at liturgen kan forrette vendt mot menigheten, og at menigheten lett kan passere når ofringen skjer ved gang rundt alteret.

I kirkerom der alteret er plassert langt fra menigheten, kan det om ønskelig innføres et fremskutt nattverdbord som kirkerommets sentrale alter. Det kan også finnes sidealtere til bruk for mindre forsamlinger, bønnestasjoner under gudstjenesten og når kirkerommet er åpent for besøkende til meditasjon og bønn.

§ 6 Alterring

En alterring/alterskranke skal inngå i en kirke og består av knefall og støtteskranke.

§ 7 Døpefont

Døpefonten skal være plassert lett synlig for menigheten, vanligvis fremme i kirkeskipet eller i koret. I nye kirkebygg bør det sikres god plass rundt døpefonten.

Den skal være slik utformet at den i bruk gir en vanddybde på minst 5 cm.

§ 8 Prekestol og lesepult

Prekestol og lesepult skal være slik plassert at forkynnelsen og lesningene høres overalt i kirkerommet og slik at predikant og tekstleser så vidt mulig kan sees av alle. Bokbrettet på prekestolen og lesepulten bør kunne reguleres i høyden. Prekestol og lesepult kan forenes i ett og samme inventar.

§ 9 Orgel

Pipeorgelet er kirkens tradisjonelle hovedinstrument. Orgelet skal understøtte og hjelpe menighet og sangkor i tilbedelse, forkynnelse og sang. Orgelet og andre instrumenter har også selvstendige musikalske funksjoner, både i og utenom gudstjenesten.

Orgelets plassering og utforming avklares i et nært samarbeid mellom orgelbygger, den orgelsakkyndige konsulent og arkitekten. I nye kirker bør orgelets plassering være slik at kirkemusikeren kan lede et sangkor fra sin plass ved orgelet.

§ 10 Kirkeklokker

Kirker/kapell og andre kirkelige bygg eller rom hvor det regelmessig holdes gudstjeneste og utføres kirkelige handlinger, skal ha en eller flere kirkeklokker. Kirkeklokker plasseres enten i kirketårnet eller i et eget utvendig rom.

Kirkeklokkene trenger en klangkasse for å komme til rette som instrument. Hensynet til håndringing skal ivaretas. Antall og størrelse bør tilpasses kirkens størrelse og de geografiske forhold i kirkens nærhet. I alminnelighet anbefales flere klokker. Store klokker er å foretrekke.

Bruk av kirkens klokker fastsettes i egne retningslinjer.

§ 11 Egne stoler

Egne stoler for liturg og medliturger skal finnes i alterområdet. Det bør velges stoler som er tilpasset kirkens øvrige inventar. I domkirker skal det være en egen bispestol.

Kap. 3 Liturgisk utstyr

§ 12 Nattverdutstyr

Til alterutstyret hører kalk og disk, vinkanne og brødeske, lys og eventuelt krusifiks. Disse bør så vidt mulig være innbyrdes avstemt i utforming og materialbruk og passe sammen med kirkens øvrige utstyr.

Når en ny kalk anskaffes, skal den utformes slik at en både kan drikke og helle av den.

Eventuelle enkeltkalker skal være av godkjent modell. Disken utformes slik at nattverdbrodet ikke faller av.

Et lite sidebord, eller en nisje i veggen, kan tas i bruk under gudstjenesten til oppbevaring av alterutstyret før og etter nattverdhandlingen.

§ 13 Lys

Alterlysene skal være hvite, levende lys. På et lite alter bør lys og staker ikke være for høye, særlig dersom liturgen forretter bak alterbordet. Det bør fortrinnsvis brukes staker beregnet for ett lys.

En lysglobe, eller en annen form for lystenningssted med et Kristuslys sentralt plassert, kan inngå i kirkerommet. Hensynet til brannfare skal ivaretas.

Et påskelys kan i tiden mellom 1. påskedag og Kristi himmelfartsdag stå i egen stake ved siden av alterbordet. Resten av kirkeåret kan lyset eventuelt plasseres ved døpefonten.

Til dåpslys skal det være en lysholder som disse kan plasseres i, jf. Alminnelige bestemmelser for Ordning for hovedgudstjeneste pkt 46-49.

§ 14 Prosesjonskors og prosesjonslys

Et prosesjonskors og eventuelt to prosesjonslys kan tas i bruk under gudstjenesten. En holder for disse plasseres ved alteret.

§ 15 Tekstiler

Tekstiler på alter, prekestol og lesepult avstemmes i farger og formgivning til hverandre og til hele alterområdet, og til messehaglens som hører til kirkehuset. Tekstilene bør følge de liturgiske farger eller være kirkeårsnøytrale. Dersom alterduk brukes, skal den være hvit.

Kalkklede og servietter som brukes ved nattverd og dåp bør være av bomull eller lin.

Kap. 4 Øvrig liturgisk utstyr til en kirke

I hver kirke vil det i tillegg vanligvis være behov for:

§ 16 Liturgiske klær

Alba i minst to størrelser og rettstilte stolaer i fire liturgiske farger.

Messehagler i de fire liturgiske fargene, eller minst to messehagler, fortrinnsvis hvit og grønn.

Prestekappe til bruk på kirkegården ved gravferd, dersom det vanligvis forrettes gravferd ved kirken.

Hvite kapper for medliturger.

Hvite kapper til konfirmanter.

§ 17 Enkeltkalker

Et tilstrekkelig antall enkeltkalker av godkjent modell og materiale.

§ 18 Soknebudsett

Nattverdutstyr som er egnet til bruk hos syke (soknebudsett).

§ 19 Utstyr til bruk ved takkoffer

§ 20 Bøker

To bibler og to tekstbøker og tre sett av de liturgiske bøker (for liturg, organist, og sakristi).

Et tilstrekkelig antall salmebøker til bruk for menigheten.

§ 21 Audio-visuelt-utstyr

Dersom audio-visuelt utstyr inngår i kirkerommet, skal det integreres på en best mulig måte i kirkerommet. Når det benyttes, bør det ikke dekke til kunstnerisk utsmykning/altertavle.

Kap. 5 Oppbevaring

§ 22 Et godt bevaringsmiljø.

Gammelt og nytt kirkelig inventar og utstyr skal sikres et godt bevaringsmiljø. Riksantikvaren skal konsulteres om alle gjenstander fra 1537 og tidligere. Også yngre gjenstander kan ha stor lokal- og kulturhistorisk verdi i dag og i fremtiden, og skal forvaltes ansvarlig.

§ 23 Tekstiler

De liturgiske klær oppbevares i egnede skap. Messehaglens skal oppbevares forsvarlig, enten henges opp på spesialhengere av tilstrekkelig bredde eller legges i skuffer med tilstrekkelig bredde og dybde.

Liturgiske tekstiler må ikke utsettes for lys, støv eller endringer i luftfuktighet.

§ 24 Verdigjenstander

Sølvgjenstander og annet kostbart utstyr skal oppbevares brann- og tyverisikkert.

Kap. 6 Godkjenning

§ 25 Nytt inventar og utstyr

Alt nytt inventar og utstyr skal på forhånd være godkjent av biskopen for eldre kirkers vedkommende etter uttalelse fra Riksantikvaren. Dette gjelder også for gaver, prøveinstallasjoner og midlertidige installasjoner i kirkerommet, dersom slike ikke inngår i et arrangement. I så fall kommer Regler for bruk av kirkene til anvendelse.

§ 26 Prosten godkjenner omfanget av inventar og utstyr til lokaler som er velsignet til kirkelig bruk.

§ 27 Inventar og utstyr må ikke fjernes eller avhendes uten samtykke fra biskopen jf. Kirkeloven § 18. Dette gjelder også midlertidige fjerning av inventar og utstyr.

§ 28 Menighetsrådet avgjør om gjenstander som *kan*, men som ikke *må* være i et kirkerom skal inngå som inventar eller utstyr.

Menighetsrådet godkjenner om inventar midlertidig kan flyttes ut av kirkerommet. Også bestemmelser i kulturminneloven kan sette grenser for dette.

§ 29 Ved restaurering og ombygging skal det tas tilbørlig hensyn til de kulturhistoriske verdier som kirkebygget og dets inventar og utstyr representerer.

Kap 7 Dokumentasjon

§ 30 Menighetsrådet har ansvar for at alt permanent og midlertidig kirkelig inventar og utstyr registreres. Ved visitas og prostebesøk gis det rapport om registreringen.

§ 31 Endringer, større reparasjoner o. l. av gjenstandene skal registreres. Både ved anskaffelse, endring og avhending eller kassasjon skal tillatelsen (med dato) fra vedkommende myndighet noteres. Dette gjelder også midlertidige avhendelser.